

Greyhound, Galgo en Podenco. Ontstaan en achtergrond van hun gedrag.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant.

Op afbeeldingen uit de Oudheid staan ze al: de honden met hun slanke, gestroomlijnde lijven en hun lange snuit met kleine platliggende oren. Of juist met grote, opstaande oren. Er zijn Egyptische mummies gevonden van windhondachtige honden, waar moderne windhonden zoals de Sloughi sprekend op lijken. De tweede-eeuwse, Griekstalige auteur Arrianus vertelt over Kelten die snelle honden hadden die een haas konden inhalen. Geen wonder dat vaak wordt verteld dat de Greyhound, de Galgo Español en de Podenco's al 'eeuwenoude' rassen zijn, waarvan de afstamming zowat ongewijzigd teruggaat tot de honden uit de Oudheid, of misschien zelfs de oertijd.

Honden van de Farao's?

Vooraf van de, pas na 1980 door de FCI als ras erkende Podenco's - zoals de van Ibiza afkomstige Podenco Ibicenco en de van de Canarische Eilanden afkomstige Podenco Canario - wordt dit gezegd. Overal wordt gesteld dat zij - net zoals de van Malta afkomstige Pharaohond en de van Sicilië afkomstige Cirneco dell'Etna - rechtstreeks afstammen van de jachthonden die afgebeeld staan op duizenden jaren oude reliëfs en muurschilderingen van de oude Egyptenaren. Reden voor de FCI om ze in te delen in rasgroep 5, Spitsen en Oertypes.

Dat het om rechtstreekse afstammelingen van de honden van de farao's zou gaan, is een theorie die begin 1900 werd geopperd door vooraanstaande Duitse en Zwitserse kynologen. Door het succes van de hondententoonstellingen in de twee helft van de 19^e eeuw waren overal in Europa kynologen op zoek gegaan naar nationale rassen, die ze aan de vergetelheid wilden ontrukken. De Zwitserse en Duitse kynologen speculeerden op basis van enkele uiterlijke overeenkomsten van de jachthonden die ze op de mediterrane eilanden tegenkwamen – slanke, atletische bouw, staande oren, hoog gedragen staart - dat deze 'oorspronkelijk Egyptische' honden al in de oudheid door zeevaarders meegenomen waren en zo op de eilanden terecht gekomen waren. Omdat ze sindsdien een geïsoleerd bestaan hadden geleid, waren ze nu nog zo 'oorspronkelijk'. In de jaren vijftig werd de van Ibiza afkomstige jachthond door de vermaarde Zwitserse dierenarts, kynoloog en hoogleraar anatomie Eugen Seiferle (1901- 1983) als de meest oorspronkelijke 'faraohond' beschouwd.

What's in a name?

Podenco betekent in het Spaans niet meer of minder dan 'jachthond', zoals Galgo 'windhond' betekent. De naam Podenco werd gebruikt voor honden die - net zoals de Galgo's - ingezet werden voor de jacht op hazen en konijnen. De Spaanse uitdrukking "Discutir sin son galgos o son podencos" (discussiëren of het podenco's of galgo's zijn) betekent 'een nutteloze discussie voeren'. De uitdrukking komt uit een fabel van Tomás de Iriarte (1750-1791). Twee konijnen die achtervolgd worden door een stel jachthonden gaan in discussie met elkaar over de vraag of het nu Podenco's of Galgo's zijn die hen achterna zitten. Ze komen er niet uit. Ze zijn zo druk aan het discussieren dat ze vergeten om te blijven rennen en worden opgegeten.

Er bestonden in Spanje dan ook allerlei verschillende windhond-achtige honden die men nu eens als Podenco en dan weer als Galgo aanduidde. In 1948 noemt de Spaanse kynoloog Manuel Pinto in het populaire *The Book of the Dog* de oorspronkelijk van Ibiza afkomstige windhond-achtige hond met opstaande oren een Galgo. Hij vertelt dat de hond al

onder ontelbare namen –zoals ‘Podenco Mallorquin’ en ‘Cà Eivissenc’ - te boek had gestaan in Spanje. Het was deze hond die “ *of the many Galgos, Podencos and Greyhounds in Spain today ... is the most uniform in type and certainly one of the most popular as a Show Dog.*” (“van alle Galgo’s, Podenco’ en Greyhounds in Spanje het meest uniform qua type is en zeker een van de meest populaire showhonden.”)

Spaanse Burgeroorlog

De spraakverwarring over de rasnaam wortelde echter niet alleen in een vermenging van de diverse rastypes. In de jaren dertig waren rashondennamen ook inzet van een politieke strijd, die, nadat de Spaanse koning in 1931 het land was ontvlucht, tegen de achtergrond van etnische Catalaans-Castilliaanse tegenstellingen werd uitgevochten en uitmondde in de vernietigende Spaanse Burgeroorlog (1936-1939).

Tijdens de Spaanse Burgeroorlog en de daaropvolgende Tweede Wereldoorlog ging vrijwel alle informatie over de afstamming van Spaanse rashonden – om maar niet te spreken van veel rashonden zelf – verloren. Pas na de Tweede Wereldoorlog krabbelde de Spaanse kynologie weer langzaam overeind. In de Catalaans sprekende gebieden van Spanje, waaronder Ibiza, bleef men zoals vanouds over de ‘Cà Eivissenc’ spreken, hetgeen in het Catalaans simpelweg ‘hond van Ibiza’ betekent. De officiële Spaanse rasnaam werd uiteindelijk: ‘Podenco Ibencenco’.

Streep

Daarbij trokken de Spanjaarden definitief een duidelijke, op verschillen in uiterlijk en gedrag gebaseerde kynologische streep tussen de Podenco en de Galgo. Podenco werd gereserveerd voor windhond-achtige jachthonden met staande oren, die –zoals de meeste eilandhonden - traditioneel zowel op het oog, de neus en het gehoor op konijnen jaagden. Galgo Español werd gereserveerd voor hazewindhonden met platliggende oren –in de kynologie ‘rozenoor’ genoemd - die op het zicht jaagden.

Ook werden de Podenco’s en de Galgo’s bij de FCI in verschillende rasgroepen ondergebracht. De Galgo’s bij rasgroep 10 ‘Windhonden’ en de Podenco’s in Rasgroep 5 bij de ‘Oertypes’. Daarmee werd ook de theorie dat Podenco’s rechtstreeks afstamden van de ‘faraohonden’ volledig omarmd; iets dat ook in hun rasstandaarden als gegeven werd genoteerd. Vervolgens werd het uiterlijk van de rassen, met name de Podenco Ibencenco en Canario weer op deze theorie aangepast. Wie foto’s van Podenco’s van voor de Tweede Wereldoorlog vergelijkt met de rashonden van nu, ziet dat met name de oren meer in overeenstemming zijn gebracht met de gigantisch grote oren van de Anubis honden op de Egyptische reliëfs van duizenden jaren geleden.

Genetisch cluster

Uit genetisch onderzoek van Heidi Parker (2004, 2012) kwam echter naar voren dat dergelijke aanspraken niet waargemaakt konden worden. Van alle windhonden stonden alleen de Perzische Saluki en de Afghaanse Windhond nog heel dicht bij de oudst gedomesticeerde honden. Alles wees erop dat de Podenco’s, net als de Pharaohond, nog niet zo heel erg lang

geleden ontstaan waren uit een combinatie van verschillende rassen. Wel vormden de windhonden, samen met bepaalde herdershonden en collies, een apart genetisch cluster.

Tussen de alleen op het oog jagende, uiterlijk sterk op elkaar lijkende windhonden zoals de Greyhound en de Galgo, bestaan genetisch ook de nodige verschillen. Ondanks dat in 1982 nog gesteld werd dat er in Spanje geen Galgo meer rondliep die geen bloed van de na de tweede Wereldoorlog massaal geïmporteerde Greyhounds in zich hadden, wees een nog niet gepubliceerd genetisch onderzoek van Barbara Wimmer en collega's uit dat de Spaanse Galgo en de Noord-Afrikaanse Sloughi nauwer verwant waren dan de Galgo en de Engelse Greyhound.

Het onderzoek van Wimmer laat ook zien dat de Podenco's van de mediterrane eilanden veel minder vermengd zijn met Galgo Español, dan de – niet-erkende - Podenco's van het Spaanse vasteland. Maar ook dat de Podenco Ibicenco en Canario nauwer verwant zijn dan op grond van de afstand tussen Ibiza en de Canarische eilanden verwacht kan worden.

Adel

Podenco's zijn vaak extravertter, ondernemender en nieuwsgieriger dan de 'echte' windhonden. Ze hebben dan ook een wat andere (gebruiks)geschiedenis dan de windhonden. Het waren bij eenvoudige boeren levende honden, die gebruikt werden om overdag en 's nachts zelfstandig rondspringend tussen het droge lage struikgewas konijnenholen te vinden en konijnen als aanvulling op de maaltijd te vangen. Het zijn dan ook beweeglijke, speelse, zelfstandige honden, die zowel op reuk, gehoor als zicht jagen. Ze houden dan ook erg van zoeken, rennen, springen en graven.

Voor windhonden, zoals de Galgo Español en de Greyhound, ligt het allemaal wat anders. In Middeleeuws Europa waren windhonden – in het Frans *levrier* en in het Engels *greyhound* geheten - ongekend populair bij de adel. Hoewel men voor de jacht, die alleen voorbehouden was aan de adel, allerlei verschillende typen jachthonden gebruikte, gold de windhond als de edelste, de trouwste en de meest voorbeeldige van alle honden. De Franse graaf Gaston Phoebus beschouwde ze in zijn eind 14^e eeuwse boek over de jacht als de honden met het prettigste karakter, mits goed opgevoed en van goede afkomst. Dan waren ze braaf, niet vals, gehoorzaam, mooi, levendig, speels en vriendelijk tegen iedereen. Behalve tegen de beesten waar ze op moesten jagen, want tijdens de jacht moesten ze de wilde dieren wel fel, wild en moedig te lijf gaan.

Gék

Gék waren de aristocraten op hun windhonden. Ze huisvestten ze in luxueuze, verwarmde kennels, verzorgden ze van top tot teen, lieten dure, prachtig versierde halsbanden voor hen maken en lieten ze dagelijks uit. De liefste en beste honden brachten de hele dag bij hun bazen door, vergezelden hen overal, sliepen in hun bedden en kregen tijdens het eten de heerlijkste hapjes toegeworpen. Ze werden soms zo verwend dat er (koninklijke) regels moesten worden opgesteld voor de hovelingen – niet voeren tijdens het eten! - om het gebedel van de honden aan tafel te beperken en te voorkomen dat ze voortdurend op schoot en op tafel gingen zitten.

Overall

Overall staan windhonden afgebeeld: ze staan op heraldische wapens, op muurschilderingen, op schilderijen, op plaatjes in boeken, op glas-in-lood-ramen in kerken. Ze waren zo gewild onder de elite, dat ze ook als ‘betaalmiddel’ geaccepteerd werden bij het aflossen van schulden. Wanneer een geliefde hond overleed, rouwde men om de hond en gaf hem een mooi graf in de tuin. Er werden verhalen verteld over hun goede daden, waarbij ze hun eigen bazen, geestelijken, kinderen en arme stumpers het leven redden door die eten te brengen, hun wonden te likken of hen met gevaar voor eigen leven te beschermen. In Frankrijk bracht een mythische geworden windhond, Guinefort, het zelfs tot een lokale - maar wel illegale - heilige en kwamen mensen naar zijn graf in de hoop op een wonder.

Culturele elite

Wie naar de plaatjes van windhonden tussen 1200 en 1900 kijkt, zou gemakkelijk kunnen denken dat onze windhonden, zoals de Greyhound en de Galgo rechtsreeks en ongewijzigd van de Middeleeuwen in de moderne tijd zijn beland. Dat vrijwel alle windhonden, van Noord-Afrika en Spanje tot in Schotland en Rusland tot hetzelfde genetische cluster horen, heeft er ongetwijfeld mee te maken dat ze zeker vanaf de 12^e eeuw tot ongeveer 1850 - samen met brakken en spaniel-achtigen - bij uitstek de honden waren van een Europese culturele elite die onderling huwde, verre reizen maakte, elkaars landen veroverde en elkaar honden als relatiegeschenk gaf. Windhonden werden tot op grote hoogte selectief gefokt en afgeschermd van de gewone boerenhondenbevolking, zodat er relatief weinig vermenging plaatsvond.

Aangepast

Aan de andere kant was men er nooit op uit om een ‘raszuivere’ hond te fokken, zoals tegenwoordig de bedoeling is. Dat idee is pas eind 19^e eeuw ontstaan. ‘*Greyhound*’, ‘*galgo*’ of ‘*levrier*’ waren namen die geplakt konden worden op iedere snelle, windhondachtige hond.

In de middeleeuwen was de jacht een sport, die men zo mooi mogelijk (en dus niet zo effectief mogelijk) wilde laten verlopen. Men genoot van het ‘spel’ tussen het wild en de honden. Het wild werd met behulp van spoorvaste honden opgespoord en achtervolgd. Kwam het in zicht, dan liet men ook de windhonden los. Om honden te krijgen die qua bouw en karakter aangepast waren aan het terrein waarin en de wildsoort waarop ze jaagden, werden er regelmatig andere typen honden ingekruist. Dat konden andere jachthonden van de aristocratie zijn, maar ook incidenteel een voor het doel geschikte ‘onedele’ slagers- of herdershond. De gewone boeren bevolking mocht nu eenmaal niet jagen en dus ook geen jachthonden houden. Uiterlijk onderscheid, tussen jachthonden en de rest moest er dus wel zijn en blijven. Op deze manier kreeg men grote krachtige windhondachtigen voor de jacht op edelherten en wolven en kleinere, supersnelle voor de jacht op hazen. Op hun beurt droegen windhondachtigen weer bij tot de verbetering – het sneller worden - van op hun neus en met hoge kop jagende honden, zoals de latere staande honden.

‘Coursing’

Een andere ontwikkeling die ervoor heeft gezorgd dat de windhonden tot een duidelijk genetisch cluster zijn blijven behoren, dateert uit de 16^e eeuw. Uit de praktijkjacht ontwikkelde zich in Engeland een aan regels gebonden jurysport: ‘coursing’. Hierbij werd een

haas, die eerder met netten gevangen was, losgelaten op een open veld of in een groot omheind stuk land waarbij het mogelijk was voor de haas om te ontsnappen. De haas kreeg een voorsprong van ‘twelve score yards’ (219 meter). Vervolgens werden twee greyhounds losgelaten. De hond die het beste presteerde door de haas het vaakst de pas af te snijden, een haak te laten slaan of in te halen was de winnaar. De sport, waarbij veel hazen gedood werden of slachtoffer werden van beet of een trekspel van de Greyhounds, kende van het begin af aan felle tegenstanders die het opnamen voor de arme hazen en die, zoals Thomas More in 1519, het een mensonwaardige sport vonden.

Verboden

Desalniettemin werd het overal in Europa een ongekend populaire sport en verzezen in de 18^e en begin 19^e eeuw overal Coursing Clubs. Dat betekende gelijk dat windhonden vooral op snelheid gefokt bleven worden: een haas kan immers met gemak 45 km per uur halen. Pas in de 19^e en vroeg 20ste eeuw werd - vooral omdat de aristocratie haar alleenrecht op de jacht gaandeweg verloor - de praktijkjacht met windhonden en ‘coursing’ in vrijwel alle Europese landen verboden. Dat betekende dat veel nationale windhondenrassen, zoals bijvoorbeeld de Friese Windhond, uitstierven. Het verklaart ook waarom er in Nederland nog steeds een wettelijk aanlijngedod voor windhonden geldt.

In Spanje, Ierland en - tot voor kort - Engeland was en bleef coursing met hazen echter een enorm populaire sport. De regels zijn nog vrijwel gelijk, al krijgt de haas tegenwoordig een veel kleinere - 50 tot 100 meter – voorsprong. In Ierland worden de Greyhounds sinds 1993 gemuilkorfd, om de schaarse Ierse hazen een grotere overlevingskans te geven. Op de jaarlijkse National Hare Coursing Finals in het Ierse Clonmel komen jaarlijks minstens 10.000 toeschouwers af; goed voor een omzet van zo’n 16 miljoen euro.

‘Big Business’

Helemaal ‘Big Business’ zijn ook de windhondenrennen, vooral omdat er, veel beter dan bij coursing, op de honden gewed kan worden. Nadat in 1912 een mechanische ‘haas’ was ontwikkeld - uitgevonden om hazenlevens te redden – werden ze al snel razend populair bij de gewone man als alternatief voor de duurdere paardenrennen. Vooral in Amerika, Ierland, Engeland en Australië heeft het windhondenrennen zich ontwikkeld tot een complete industrie, waarbij grof geld omgaat. Windhondenrennen trekken daar jaarlijks miljoenen goklustigen, die honderden miljoenen dollars en ponden vergokken. In China is de sport, met behulp van in Australië gefokte honden - helaas - in opkomst.

Het fokken van Greyhounds voor deze (export)industrie heeft ervoor gezorgd dat er de nodige verschillen zijn ontstaan in uithoudingsvermogen, bouw en snelheid tussen coursing-Greyhounds en Galgo’s enerzijds en renbaan-Greyhounds anderzijds. Deze laatsten kunnen binnen 30 meter in enkele seconden van stilstand tot een topsnelheid van 70 km per uur accelereren, waarmee de Greyhound het snelste hondenras ter wereld is.

Misselijkmakend

Coursing en windhondenrennen hebben er door gerichte fokkerij voor gezorgd dat de Greyhound en de Galgo niet zijn uitgestorven en dat hun snelheid, manier van jagen en ooit zo geroemde vriendelijke, zachtmoedige, bescheiden karakter behouden is gebleven. Des te

schokkender is het dat de ooit meest geliefde en gepamperde hond uit Europa tegenwoordig vaak een voortijdige dood vindt, vaak op gruwelijke wijze. Ren- en coursing-honden die niet snel genoeg zijn of over hun hoogtepunt heen zijn, worden – vaak al met 2 of 3 jaar - massaal gedood. Hoewel er inmiddels overal ter wereld adoptieprogramma's lopen voor afgedankte Greyhounds en campagne gevoerd wordt voor wettelijke maatregelen, worden jaarlijks duizenden honden doodgeschoten – in het beste geval - of op een misselijkmakende manier afgeslacht. Daarbij spant Spanje de kroon in de wreedheid waarmee dit gebeurt. Talloze honden worden half-opgehangen spartelend in de brandende zon achtergelaten om een langzame, gruwelijke dood te sterven. De humanist Thomas More zou zich in zijn graf omdraaien.

Wetenschappelijke literatuur:

Parker, Heidi G. et al. (2004). Genetic Structure of the Purebred Domestic Dog. *Science* 304, 1160-1164.

Parker, Heidi G. (2012). Analyses of modern dog breeds. *Mammalian Genome* 23, 19-27.

Het onderzoek van Barbara Wimmer:

<http://sloughi.tripod.com/preserving/geneticswesterbredsighthoundsgermany.html>

Anubis, de goddelijke jakhals (hond?) uit de Egyptische Oudheid, waaraan de Podenco zijn uiterlijk ontleent.

Alfred Dedreux (1810-1860)